

DIZAINO TEISINĖ APSAUGA AUTORIŲ TEISĖS IR *SUI GENERIS* DIZAINO TEISĖS NORMOMIS (KAI KURIE TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI)

Doktorantė Irida Žibūdienė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 27 45 87
Elektroninis paštas ckk@mruni.lt

*Pateikta 2005 m. lapkričio 30 d.
Parengta spausdinti 2006 m. vasario 9 d.*

Pagrindinės sąvokos: dizaino apsauga, komuliatyvi ir alternatyvi dizaino apsauga.

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjami aktualūs ir diskutuoti su dizaino teisine apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas susiję klausimai pagal Lietuvos Respublikos dizaino įstatymą [1], tarptautines sutartis [4–7] ir pagal Europos Sąjungos teisės aktus [8; 9], užsienio valstybių teisės doktriną bei teisės aktus. Šiame straipsnyje analizuojami su dizaino teisine apsauga susiję klausimai: dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas ir autorių teisės normas skirtumai, jų pranašumai ir trūkumai; dizaino teisinės apsaugos ribų klausimas. Turint omeny tai, kad pagal ankstesnį teisinį reglamentavimą Lietuvoje [2] buvo įtvirtinta alternatyvi dizaino apsauga, o priėmus įstatymą [1] – komuliatyvi dizaino apsauga, pateikiamas abiejų dizaino apsaugos sistemų vertinimas bei analizuojami jų pranašumai ir trūkumai. Taip pat straipsnyje aptariami tokie probleminiai ir diskutuoti klausimai: ar dizaino apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas atsirasti būtinas dizaino realizavimas objektyvia forma; dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę ir autorių teisę atsiradimo momentas; tarptautinės konvencijos taikymo dizaino apsaugai pagal autorių teisę komuliatyvios dizaino apsaugos atveju klausimas; taip pat problematika, susijusi su dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę teisinės apsaugos sąlygomis tuo atveju, kai dizainas, įgijęs apsaugą pagal autorių teisę, siekia tapataus dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę.

Įžanga

Šio tyrimo tikslas – identifikuoti ir atskleisti aktualius ir diskutuotinus probleminius klausimus, susijusius su dizaino teisine apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas bei su komuliatyvia ir alternatyvia dizaino apsauga ir pasiūlyti galimus traktavimo bei (ar) sprendimo variantus; taip pat išanalizuoti minėtas dizaino apsaugos pagal skirtingas teisės normas formas bei dizaino apsaugos sistemas atkreipiant dėmesį į jų pranašumus ir trūkumus. Tyrimo objektas – dizaino teisinė apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas, taip pat komuliatyvi ir alternatyvi dizaino apsaugos sistemos.

Šiame tyrime taikyti lyginamosios analizės, istorinis, bendrasis mokslinio pažinimo, loginis, apibendrinimo metodai. Straipsnyje nagrinėjami problematikos klausimai Lietuvoje iki šiol nebuvo detaliai analizuojami.

1. Dizaino teisinės apsaugos reglamentavimas

Siekiant geriau suvokti dizaino apsaugą pagal autorių teisės ir *sui generis* dizaino teisės normas bei komuliatyvią ir alternatyvią dizaino apsaugos sistemas bei atskleisti jų pranašumus ir trūkumus, reikia išanalizuoti Konvencijų ir tarptautinių sutarčių nuostatas dėl dizaino apsaugos bei Europos Sąjungos teisės aktus.

Pagal 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencijos „Dėl pramoninės nuosavybės saugojimo“ (toliau – Paryžiaus konvencija) [4] 5 quinques straipsnį pramoninis dizainas saugomas visose Sąjungos šalyse.¹ Tačiau nenurodoma, kaip tai turi būti padaryta. Todėl darytina išvada, kad Sąjungos šalys gali elgtis laisvai – arba priimti specialius įstatymus, arba suteikti apsaugą pagal autorių teisės, konkurencijos teisės ar kitas teisės normas. Daugelis valstybių, pvz., Lietuva [1], Estija [10], Rusija [11], Suomija [12], Danija [13], Anglija [14; 15], JAV [17], pagal šį straipsnį pasirinko specialią *sui generis* dizaino apsaugos sistemą registruojant ir (arba) suteikiant liudijimą dizainui.

Pagal 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencijos „Dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“ (toliau – Berno konvencija)² [5] 2 straipsnio 7 dalį Sąjungos šalių įstatymams suteikiama teisė nustatyti šių šalių įstatymų taikymo pramoniniams pavyzdžiams ribas, t. y. pagal ką ir nuo ko saugoma, taip pat jų apsaugos sąlygas, t. y. kokioms sąlygoms esant saugoma. Tačiau nustatoma ir tam tikra išlyga, kad „kūriniai, kurie saugomi kilmės šalyje tik kaip pavyzdžiai (dizainas) ir modeliai, kitoje Sąjungos šalyje turi teisę tik į tokią specialią apsaugą, kuri toje šalyje taikoma pavyzdžiams (dizainui) ir modeliams“, t. y. įtvirtinamas abipusiškumo principas. Taigi kalbant apie dizaino apsaugą kitose Sąjungos šalyse Berno konvencija siejasi su teisės normų formomis, taikomomis dizaino apsaugai kilmės šalyje. Vadinasi, praktikoje minėtas abipusiškumo principas bus įgyvendinamas taip, kad jeigu kilmės šalyje dizainas bus nesaugomas pagal autorių teisę, o tik pagal *sui generis* dizaino teisę, tai ir kitoje Sąjungos šalyje nepaisant to, kad joje galima dizaino apsauga pagal autorių teisę, jis įgis dizaino apsaugą tik pagal *sui generis* dizaino teisę. Taip pat ir kitu atveju, jeigu kilmės šalyje dizainas saugomas tiek pagal *sui generis* dizaino teisę, tiek pagal autorių teisę, o kitoje Sąjungos šalyje dizaino apsauga galima tik pagal *sui generis* dizaino teisę, tai joje kitos Sąjungos valstybės dizainas įgis dizaino apsaugą tik pagal *sui generis* dizaino teisės normas. Tačiau jeigu toje Sąjungos šalyje netaikoma jokia speciali apsauga, tokie kūriniai pagal Berno konvenciją saugomi kaip meno kūriniai. Analizuojant šias nuostatas gali kilti klausimas, kokia bus tuo atveju vienos valstybės, turinčios *sui generis* dizaino apsaugos normas, dizaino apsauga kitoje valstybėje, kurioje nėra dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas? Pavyzdžiui, ar Anglijos dizainas, kuris pagal Anglijos teisės aktus, reglamentuojančius dizainą [14; 15], yra saugomas tik kaip dizainas, kitoje valstybėje – Indonezijoje³ [30], kurioje nėra specialaus dizaino apsaugos teisės akto, vadovaujantis minėtu abipusiškumo principu neįgis teisinės apsaugos? Atsakant į šį klausimą Berno konvencijos 2 straipsnio 7 dalies nuostatų analizė leidžia teigti, kad nesant Indonezijoje specialaus *sui generis* dizaino apsaugos teisės akto Indonezijos dizainui bus suteikiama autorių teisės apsauga, todėl ir Anglijos dizainas Indonezijoje galės būti saugomas pagal autorių teisę.

Sutartis „Dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“ (TRIPS sutartis)⁴ [7] nustato minimalius dizaino apsaugos standartus; taip pat dvi dizaino apsaugos formas – autorių teisę ir *sui generis* dizaino teisės normas pripažįsta kaip lygiavertes; neįtvirtina komuliatyvios dizaino apsaugos kaip privalomos.

Hagos sutartis „Dėl dizaino tarptautinės registracijos“⁵ (toliau – Hagos sutartis) [6] nustato dizaino registravimo tarptautinę procedūrą, kuria pasinaudojus pagal vieną paraišką galima įgyti dizaino apsaugą keliose valstybėse.

Aptartinas ir dizaino apsaugos reglamentavimas Europos Sąjungos teisės aktais – 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos „Dėl teisinės dizaino apsaugos“ Nr. 98/71/EB (toliau – Direktyva) [9] 16 straipsnyje nustatyta, kad „šios direktyvos nuostatos nepažeidžia Bendrijos teisės ar atitinkamos valstybės narės teisės, reglamentuojančios teises į neregistruotą dizainą, prekių ženklus ar kitus skiriamuosius ženklus, patentus ir universaliuosius modelius, šriftus, civilinę atsakomybę ar nesažiningą konkurenciją“, t. y. ši nuostata įtvirtina tai, kad registruoto dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės normas nekludys dizaino apsaugai pagal bet kokią kitą teisinį režimą –

¹ Lietuva yra šios konvencijos narė nuo 1994 m. gegužės 22 d.

² Lietuvai ši sutartis galioja nuo 1994 m. gruodžio 14 d.

³ Indonezija yra Berno konvencijos narė nuo 1997 m. rugsėjo 5 d.

⁴ Lietuvos Respublikos Seimas TRIPS sutartį ratifikavo 2001 m. balandžio 24 d. įstatymu Nr. IX-292 (25–26 straipsniai) // Žin. 2001. Nr. 46–1619.

⁵ Lietuvos prie šios sutarties nėra prisijungusi.

pavyzdžiui, dizainas galės būti saugomas tiek pagal prekių ženklų teisę, tiek pagal nesąžiningos konkurencijos normas, taip įtvirtinant dizaino apsaugos pagal skirtingas teisės normas galimybę. Direktyvos 17 straipsnyje „Ryšys su autorine teise“ įtvirtinta, kad „teisės į dizainą saugomas dizainas, registruotas kurioje nors valstybėje narėje ar jos atžvilgiu pagal šią direktyvą taip pat turi teisę į apsaugą pagal tos valstybės autorinės teisės įstatymą nuo tos dienos, kai tas dizainas buvo sukurtas ar išreikštas kokia nors forma. Kiekviena valstybė narė nustato, kokio masto ir kokiomis sąlygomis tokia apsauga teikiama, taip pat reikalaujamą originalumo lygį.“ Taigi Direktyva, kadangi ne vienoje valstybėje teisės aktais buvo įtvirtintos nuostatos, ribojančios objektų, kurie gali būti saugomi pagal *sui generis* dizaino teisės normas, apsaugą autorių teisės normomis, suvaržo valstybių narių norą riboti dizaino apsaugą pagal autorių teisės normas. Ši Direktyvos norma įtvirtina komuliatyvią dizaino apsaugos sistemą, t. y. nustatomas į kiekvienos valstybės narės teisės aktus privalomas perkelti dvigubas dizaino apsaugos standartas – pagal *sui generis* dizaino teisės normas ir pagal autorių teisės normas nuo dizaino sukūrimo ar išraiškos kokia nors forma net ir užregistravus dizainą. Atkreiptinas dėmesys, kad Direktyva palieka Europos Sąjungos narėms teisę apsispręsti dėl reikalaujamo originalumo lygio dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas, taip pat paliekama teisė valstybėms narėms nusistatyti, kokio masto ir kokiomis sąlygomis dizaino apsaugai galimos autorių teisės normos, t. y. Direktyva visiškai nesikiša į nacionalinio įstatymo leidėjo teisę nustatyti aukštą standartą norint įgyti dizainui autorių teisės apsaugą. Tokia Direktyvos reglamentacija, jeigu valstybėje narėje bus įtvirtintas gana aukštas originalumo standartas, mano nuomone, gali lemti praktikoje apsaugos režimo, artimo išimtiniam (alternatyviam) dizaino apsaugos režimui, kurio būtent ir siekiama išvengti nagrinėjamame Direktyvos straipsnyje, įvedimą.

2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamente „Dėl Bendrijos dizainų“ Nr. 6/2002 (toliau – Reglamentas) [8], kuris yra tiesiogiai taikomas kiekvienoje valstybėje narėje, aptartas santykio su kitomis nacionaliniuose įstatymuose numatytais apsaugos formomis klausimas. Reglamento 96 straipsnyje įtvirtinta, kad Reglamento nuostatos nepažeidžia jokių Bendrijos ar atitinkamos valstybės narės teisės normų, reglamentuojančių neregistruotus dizainus, prekių ženklus ar kitus skiriamuosius ženklus, patentus ir naudinguosius modelius, šriftus, civilinę atsakomybę ir nesąžiningą konkurenciją. Taip pat dizainas, kurį saugo Bendrijos dizainas, nuo to dizaino sukūrimo arba bet kokio jo pavidalo užfiksavimo dienos taip pat saugomas pagal valstybių narių autorių teisę. Kiekviena valstybė narė nustato apsaugos apimtį ir jos taikymo sąlygas, taip pat originalumo laipsnį, kuris reikalingas norint turėti apsaugą. Taigi įvertinus šias nuostatas darytina išvada, kad Reglamentas, kaip ir Direktyvos 16 straipsnis, įtvirtina dizaino apsaugos pagal skirtingas teisinės apsaugos formas galimybę, taip pat įtvirtina komuliatyvią dizaino apsaugos pagal Bendrijos dizaino teisę ir nacionalines autorių teises sistemą.

Įvertinus šias tarptautinių ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas darytina išvada, kad nepaisant šių nuostatų dizaino apsaugos reglamentavimas nėra detalus, daug erdvės paliekama nacionaliniam dizaino apsaugos reglamentavimui.

2. Dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas pranašumai ir trūkumai

Ar ir kaip saugomas dizainas, priklauso nuo valstybės. Kaip jau buvo minėta analizuojant dizaino teisinės apsaugos reglamentavimą, valstybėse, kurios yra Paryžiaus konvencijos narės, bei Europos Sąjungos valstybėse dizaino apsauga yra privaloma. Taip pat dizainas saugomas valstybėse, kuriose nacionaliniai teisės aktai įtvirtina dizaino apsaugą. Priklausomai nuo nacionalinių teisės aktų dizaino apsauga gali būti suteikiama pagal *sui generis* dizaino teisės normas ir (ar) pagal autorių teisės normas. Kai kuriose valstybėse, pavyzdžiui, Lietuvoje [1], Prancūzijoje [19], Vokietijoje [16], dizaino ir autorių teisių apsauga gali būti suteikiama komuliatyviai, t. y. dizainas gali būti saugomas ir pagal *sui generis* dizaino teisės normas, ir pagal autorių teisę. Jose registruotas dizainas įgyja dvigubą apsaugą, t. y. asmuo įregistravęs turi teisę į dizaino apsaugą ir pagal autorių teisės, ir pagal *sui generis* dizaino teisės normas, o prieš registraciją įgyta autorių teisės apsauga neprarandama užregistravus dizainą. Kai kuriose valstybėse, pavyzdžiui, JAV [17], dizaino apsauga yra alternatyvi, t. y. jeigu suteikiama vienokia, pavyzdžiui, *sui generis* dizaino teisės apsauga, kitokios formos – autorių teisės – apsauga negali būti suteikta. Jose pagal *sui generis* dizaino teisės normas užregistravus dizainą kaip pramoninės nuosavybės objektą, pasibaigia dizaino apsauga pagal autorių teisę. Nors Direktyvos nuostatos įtvirtina komuliatyvią dizaino apsaugos sistemą, tačiau kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse, pavyzdžiui, Portugalijoje [21] ir Vokietijoje [29], yra sunku įgyti dizaino apsaugą

naudojantis autorine teise, nes dizainas turi atitikti labai aukštus meninius kriterijus. Kitose Europos Sąjungos valstybėse, tokiose kaip Danija [23] ir Beneliukso šalys [25; 26; 27], apsauga autorinės teisės normomis dizainui suteikiama gana lengvai. Liberaliausias požiūris į dizaino apsaugą yra Prancūzijoje [19]. Pagal dizaino apsaugai taikomas teisinės apsaugos formas valstybės literatūroje skirstomos į: 1) turinčias absoliučią komuliatyvią dizaino apsaugos sistemą. Klasikinis pavyzdys – Prancūzija. Absoliuti komuliatyvi dizaino apsaugos sistema – tai sistema, kai *sui generis* dizaino teisės apsauga taikoma kartu su autorių teisės apsauga be jokių papildomų sąlygų; 2) turinčias dalinę komuliatyvią dizaino apsaugos sistemą, kurios pavyzdys gali būti Vokietija. Dalinė komuliatyvia apsaugos sistema laikoma tokia sistema, kai *sui generis* dizaino teisės apsauga taikoma kartu su autorių teisės apsauga, bet tik tam tikra apimtimi ir esant tam tikroms sąlygoms, pavyzdžiui, dizainas turi pasižymėti estetinėmis savybėmis arba turi atitikti aukštesnius originalumo standartus, ir 3) nepripažįstančias komuliatyvios dizaino apsaugos [35]. Teoretiko D. Coheno nuomone, išskirtinos trys nacionalinio dizaino apsaugos sistemos: pirma, sistema, kuri griežtai riboja pramoninį dizainą, kurio apsaugai taikomos *sui generis* dizaino teisės normos, ir meninį dizainą, kuris saugomas pagal autorių teisės normas. Antra, sistema pripažįstanti komuliatyvią dizaino apsaugą, t. y. kai dizainas yra neskirstomas, ir tiek autorių teisės, tiek *sui generis* dizaino teisės normos gina tą patį dizainą. Trečia, tarpinė nacionalinio dizaino apsaugos sistema, kurios esmė ta, kad komuliatyvi dizaino apsauga pagal autorių teisės ir dizaino teisės normas galima tik tuo atveju, kai įvykdomos tam tikros sąlygos, jos įvairiose valstybėse yra skirtingos. Kol tos sąlygos neįvykdytos, dizaino apsauga galima tik pagal vienas iš normų [33, p. 4].

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos dizaino įstatymo¹ (toliau – įstatymas) [1] 4 straipsnio 3 dalmi pagal šį įstatymą įregistruotas dizainas gali būti saugomas pagal autorių teisę, jeigu jis išreikštas kokia nors objektyvia forma. Taigi Lietuvoje yra įtvirtinama komuliatyvi dizaino apsauga, tačiau su tam tikra išlyga – dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas yra būtina, kad dizainas būtų išreikštas kokia nors objektyvia forma, t. y. realizuotas materialiaame gaminyje. Pagal prieš įstatymo įsigaliojimą galiojusį Lietuvos Respublikos pramoninio dizaino įstatymą (toliau – Pramoninio dizaino įstatymas) [2] nebuvo numatyta registruoto dizaino apsauga pagal autorių teisės normas. Pagal jį pasirinkus dizaino apsaugai *sui generis* dizaino teisės normas ir įregistravus dizainą pasibaigdavo autorių teisių apsauga, taigi buvo įtvirtinta alternatyvi dizaino apsaugos sistema.

Siekdama detaliau atskleisti dizaino apsaugos pagal skirtingas teisės normas – autorių teisės ir *sui generis* dizaino teisės – pranašumus ir trūkumus, nurodysiu dizaino apsaugos pagal šias teisinės apsaugos formas skirtumus, pateiksiu savo nuomonę, kurie iš jų laikytini dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas pranašumais ar (ir) trūkumais. Ši analizė svarbi komuliatyvios dizaino apsaugos atveju, kai yra galimybė dizaino savininko teisėms ginti rinktis skirtingas teisės normas, taip pat yra labai svarbi ir valstybėse, kuriose yra įtvirtinta alternatyvi dizaino apsaugos sistema, kadangi siekiant dizaino apsaugos reikia rinktis iš dviejų – autorių teisės ir *sui generis* dizaino teisės – apsaugos formų. Taigi pirma, nesutampa teisinės apsaugos terminas. Dizaino apsaugos pagal autorių teisę atveju šis terminas yra labai ilgas lyginant su teisinės apsaugos terminu pagal *sui generis* dizaino teisės normas. Pavyzdžiui, Lietuvoje dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę maksimalus terminas yra 25 metai (įstatymo 35 straipsnis), o pagal autorių teisę – visas autoriaus gyvenimas ir 70 metų po autoriaus mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamumą (Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 34 straipsnis). Panašus santykis ir kitose valstybėse: Anglijoje [14; 15], Suomijoje [12], Danijoje [13], Italijoje [20] – 25 metai ir visas autoriaus gyvenimas bei 70 metų po autoriaus mirties [14; 22; 23; 24], Vokietijoje [16] – 20 metų ir visas autoriaus gyvenimas bei 70 metų po autoriaus mirties [29], Kanadoje [18] – 10 metų ir visas autoriaus gyvenimas bei 70 metų po autoriaus mirties [28]. Ilgas dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas terminas, mano nuomone, laikytinas šios dizaino apsaugos formos pranašumu. Tokios nuomonės laikosi ir teoretikai L. Bently [31, p. 17], H. C. Jehoramas [34, p. 80]. Taip pat literatūroje yra išsakyta nuomonė, kad ilgas dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas terminas kaip pranašumas labiau pasireiškia valstybėse, kuriose įtvirtinta alternatyvi dizaino apsaugos sistema [35, p. 80]. Nors Australijos teoretikai J. McKeough'as, A. Stewartas, P. Griffith'as mano, kad dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas ilgas teisinės apsaugos terminas nelaikytinas pranašumu, nes tokiu atveju sunku nustatyti autorių [37]. Antra, dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas atveju dizainas saugomas tik nuo kopijavimo. Dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės normas yra platesnė – saugoma ne tik nuo kopijavimo, bet ir nuo naudojimo, gaminimo, pardavimo, pateikimo į rinką, importavimo, eksportavimo, kaupimo, jeigu kitas dizainas informuotam vartotojui nesudaro bendro įspūdžio, kuris yra

¹ Įstatymas įsigaliojo nuo 2003 m. sausio 1 d.

skirtingas nuo įregistruoto dizaino, ir tokiems veiksams nėra duotas dizaino savininko sutikimas. Tai reiškia, kad dizaino savininkas turi teisę uždrausti atlikti minėtus veiksmus su dizainu, kuris informuotam vartotojui nepalieka skirtingo įspūdžio, o apsauga išplečiama ne tik tam gaminio vaizdai, kurio dizainas registruotas. Tai, kad dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas atveju suteikiama apsauga tik nuo kopijavimo, laikytina šios apsaugos formos trūkumu, kadangi dizainui pagal *sui generis* dizaino teisės normas suteikiama daug platesnė apsauga. Trečia, dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas įgyti nereikia registracijos ar kitų formalių procedūrų, tuo tarpu daugumoje valstybių, taip pat ir Lietuvoje, dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės normas atsiranda tik užregistravus dizainą pagal nustatytas procedūras. Nors atkreiptinas dėmesys, kad kai kuriose valstybėse, pavyzdžiui, Anglijoje [14], egzistuoja ir neregistruoto dizaino apsauga, t. y. galima dizaino apsauga ir be registracijos, tačiau ši apsaugos forma turi savo ypatumų, kurie šiame straipsnyje nebus analizuojami. Tai, kad dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas atsirasti nereikalinga registracija, laikytina šios apsaugos formos pranašumu, nes yra sutaupomas dizainui užregistruoti būtinas laikas ir registravimo procedūrai atlikti būtinos lėšos. Taip pat tai, kad registravimo sistema nebeatrodo tokia patraukli, patvirtina ir Reglamentas, kuriame numatyta neregistruoto Bendrijos dizaino, t. y. dizaino, kurio apsauga įgyjama be registracijos nuo paskelbimo momento, apsauga (Reglamento 1 straipsnis). Tačiau nereikia visiškai nuvertinti dizaino registracijos procedūros dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas atveju, kadangi dizaino apsaugos liudijimas leidžia akivaizdžiai konstatuoti faktą, kad dizainui suteikta apsauga, kokiam dizainui ir nuo kokio momento suteikta apsauga, tuo tarpu dizaino apsaugos pagal autorių teisę atveju dažniau gali kilti ginčų, kas pirmas sukūrė dizainą ir kurio dizainas pažeidžia kitą tapatų dizainą. Ketvirta, dizaino apsauga pagal autorių teisės normas atsiranda, jeigu jis atitinka originalumo reikalavimą, tuo tarpu dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas teisinės apsaugos sąlygos daugelyje valstybių, tarp jų Lietuvoje [1] ir Anglijoje [14; 15], yra naujumas ir individualios savybės. Anglijos teoretikas L. Bently pranašumą teikia dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas teisinės apsaugos sąlygai – originalumui, kadangi ją atitikti, o tai reiškia, kad ir įgyti teisinę apsaugą, yra daug lengviau negu apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas atveju atitikti dizaino teisinės apsaugos sąlygas – naujumą ir individualias savybes [31, p. 16]. Taip pat originalumui, kaip dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas teisinės apsaugos sąlygai, pritarta Egėjo jūros seminare¹. Čia išsakyta mintis, kad dizaino teisinės apsaugos sąlyga – naujumas – dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas atveju yra nepatraukli, kadangi dizainas dažniausiai pirma išbandomas rinkoje ir tik tada komercinės sėkmės atveju siekiama jo apsaugos. Tačiau po tokių bandymų rinkoje dizainas ne visada atitinka dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas sąlygą – naujumą [34, p. 79]. Nors galima surasti argumentų ginant ir dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę teisinės apsaugos sąlygas. Viena iš tokių teisinės apsaugos sąlygų yra naujumas. Jis daugelyje valstybių, taip pat ir Lietuvoje [1], yra suprantamas kaip pasaulinis naujumas, ir tai yra daug konkrečiau nei neapibrėžta teisinės apsaugos sąlyga – originalumas, kuri taikoma dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas atveju. Minėtame Egėjo jūros seminare taip pat pritarta naujumui kaip dizaino teisinės apsaugos sąlygai dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę atveju – pareikšta nuomonė, kad teisinės apsaugos sąlyga naujumas, taikoma dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas atveju, dizainų savininkams atrodo patikimesnė ir objektyvesnė negu, jų nuomone, subjektyvus originalumo kriterijus, taikomas dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas atveju [34, p. 81].

Taigi apibendrinant dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas skirtumus bei jų pranašumus ir trūkumus darytina išvada, kad sunku vienareikšmiškai pirmenybę teikti kuriai nors vienai iš šių dizaino apsaugos formų, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertinami dizaino apsaugos formų pranašumai ir trūkumai ir tik tada pasirenkamos teisės normos dizaino apsaugai alternatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju ar dizaino savininko teisėms ginti komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju.

Pagal dizaino apsaugai taikomas dizaino apsaugos formas dažniausiai išskiriami du jau minėti dizaino apsaugos sistemų modeliai: komuliatyvi ir alternatyvi dizaino apsaugos sistemos. Analizuojant šias sistemas bei atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje šiuo metu taip pat galioja komuliatyvi dizaino apsaugos sistema, aktualus klausimas yra komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos pranašumai ir (ar) trūkumai lyginant su alternatyvia dizaino apsaugos sistema. Mano nuomone, išskirtini šie komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos pranašumai: pirma, užregistravus dizainą galima apsauga ir pagal autorių teisės normas, t. y. dizaino savininko teisėms ginti galima rinktis tiek autorių teisės, tiek *sui generis* dizaino teisės normas. Antra, komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju dizaino savi-

¹ Egėjo jūros seminaras vyko 1983 m. balandžio 13–20 d.

ninko teisėms ginti galima rinktis iš daugiau teisių gynimo – tiek dizaino, tiek autorių teisių – būdų. Trečia, pasibaigus dizaino apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas toliau galima to paties dizaino apsauga nuo kopijavimo pagal autorių teisės normas, kol pasibaigs jų terminas. Teoretikas H. C. Jehoramas taip pat mano, kad komuliatyvi dizaino apsaugos sistema yra perspektyvi [36, p. 67]. Taigi darytina išvada, kad komuliatyvi dizaino apsaugos sistema yra pranašesnė už alternatyvią dizaino apsaugos sistemą, kadangi neparandama galimybė pasinaudoti nei dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas, nei dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas teikiamais pranašumais.

3. Kiti su dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas susiję klausimai

Analizuojant dizaino apsaugą pagal autorių teisės ir *sui generis* dizaino teisės normas, aptartinas teritorijos ribų, kurioje galioja dizaino pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas apsauga, klausimas. Paprastai nacionalinio dizaino apsauga tiek pagal *sui generis* dizaino teisės, tiek pagal autorių teisės normas apsiriboja tos valstybės, kurioje ji suteikta, teritorija. Visuomenės informavimo priemonėse buvo rašyta, kad lietuviškus molinius namelius kopijuoja kinai. Kinijoje tokie pat nameliai gaminami iš plastmasės [32, p. 12–16]. Dėl šių namelių apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas nebuvo kreiptasi, tačiau nuo jų sukūrimo, t. y. išreiškimo objektyvia forma momento, pagal šiuo metu Lietuvoje galiojančią teisinę reglamentavimą atsiranda namelių autorių teisės apsauga. Kaip jau buvo minėta, dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas atsirasti registracija nebūtina. Kadangi dizaino apsauga apsiriboja valstybės, kurioje ji suteikta, ribomis, tuo atveju, jeigu šie Kinijoje pagaminti plastmasiniai nameliai bus eksportuojami į Lietuvą, ir skirsis jie tik tuo, kad pagaminti iš plastmasės – tai traktuotina kaip teisės pažeidimas ir pažeistos teisės galėtų būti ginamos teisme. Tačiau tol, kol minėti nameliai nepatenka į Lietuvos teritoriją, ieškiniui dėl pažeistų teisių gynimo nėra teisinio pagrindo. Taigi dizaino apsauga tiek pagal *sui generis* dizaino teisės normas, tiek pagal autorių teisės normas suteikiama Lietuvos Respublikos teritorijoje – jeigu tai Lietuvos nacionalinis dizainas, arba kitos valstybės teritorijos ribose – jei tai kitos valstybės nacionalinis dizainas, tačiau dizaino apsauga gali būti suteikta ir Europos Sąjungos teritorijoje, jeigu tai Bendrijos dizainas arba kelių pasirinktų valstybių teritorijoje, jeigu jos yra Hagos sutarties dalyvės.

Analizuojant dizaino apsaugą pagal autorių teisės ir *sui generis* dizaino teisės normas dėl komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos įvedimo Lietuvoje, aptartinas Berno konvencijos taikymo tam tikras aspektas. Kaip jau buvo minėta, pagal Berno konvencijos 2 straipsnio 7 dalį dizainui gali būti suteikiama speciali apsauga, o jeigu tokia speciali apsauga nesuteikiama, tai tokie kūriniai saugomi kaip meno kūriniai. Taigi dizainerio sukurtą dizainą automatiškai nuo sukūrimo dienos saugo autorių teisė. Analizuojant šias nuostatas traktuotina, kad įregistravus dizainą kaip pramoninę nuosavybę, t. y. dizainui įgijus *specialią* – *sui generis* dizaino teisės apsaugą, vadovaujantis Berno konvencijos nuostatomis turėtų pasibaigti įregistruoto dizaino autorių teisės apsauga. Toks teisės normų aiškinimas atitiko faktinę padėtį Lietuvoje iki 2003 m. sausio 1 d., t. y. datos, kai įsigaliojo komuliatyvi dizaino apsaugą įtvirtinantis įstatymas. Taip pat toks traktavimas ir teisės normų taikymas visiškai atitinka alternatyvios dizaino apsaugos sistemos esmę. Tačiau 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusio įstatymo nuostata dėl galimybės *įregistruotą* dizainą saugoti ir pagal autorių teisę, t. y. įtvirtinta komuliatyvi dizaino apsaugos sistema, sukėlė diskusijas, kaip bus traktuojamos ir taikomos Berno konvencijos nuostatos komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju, kadangi pagal Berno konvenciją autorių teisės apsauga suteikiama tik tuo atveju, jeigu nesuteikiama speciali apsauga, o komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju dizaino apsauga pagal autorių teisės normas galima ir suteikus specialią apsaugą. Kyla ir klausimas, ar bus taikoma Berno konvencija komuliatyvios dizaino apsaugos atveju suteikus dizainui specialią apsaugą. Mano nuomone, ši situacija dėl Berno konvencijos taikymo suteikus dizainui specialią apsaugą traktuotina taip: dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas įgijimas užregistravus dizainą komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju yra reglamentuojamas kitų teisės normų, o ne Berno konvencijos, tačiau specialios apsaugos dizainui įgijimas, t. y. dizaino registracija pagal *sui generis* dizaino teisės normas, komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju neužkerta kelio registruotam dizainui taikyti autorių teisės apsaugą, o kartu ir remtis Berno konvencijos – tarptautinio dokumento – nuostatomis sprendžiant ginčą. Taigi Berno konvencijos taikymas dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas yra galimas nepriklausomai nuo to, ar teisinės apsaugos sistema komuliatyvi, ar alternatyvi.

Analizuojant dizaino apsaugą pagal skirtingas – autorių teisės ir *sui generis* dizaino teisės normas – taip pat aptartinas dar vienas aktualus diskutuotinas klausimas – ar dizaino apsaugai pagal *sui*

generis dizaino teisės normas įgyti yra būtina dizaino išraiška objektyvia forma. Tai ypač aktualu komuliatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju, kadangi pagal šią apsaugos sistemą tam pačiam objektui *ex lege* gali būti taikoma ir autorių teisės, ir *sui generis* dizaino teisės apsauga, o kilus abejonių dėl teisinės apsaugos objekto tapatumo, praranda prasmę pati komuliatyvi dizaino apsaugos sistema. Analizuojant įstatymo 4 straipsnio 3 dalį darytina išvada, kad dizaino apsauga pagal autorių teisės normas galima tik tuo atveju, jeigu dizainas bus išreikštas objektyvia forma. Pagal įstatymo 16 straipsnio 5 dalies 3 punktą dizaino registracijai, t. y. teisei apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas, įgyti paduodamame prašyme reikia nurodyti Lokarno klasifikacijos indeksus, kurie rodo tik gaminių, kuriuose gali būti realizuotas dizainas, grupes, bet ne konkretų gaminį. Todėl gali kilti abejonių, kad dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę atveju dizainas yra nesusijęs su gaminiu. Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 2 punkte nurodyta, kad dizaino registracijai taip pat būtinos dizaino fotografijos arba grafiniai vaizdai. Taip pat pagal Dizaino registracijos taisyklių [3] 31 punktą dizaino fotografijos arba grafiniai vaizdai yra pagrindinis dokumentas, kuriame yra informacija apie registruojamą dizainą, pagal kurią nustatoma teisinės apsaugos apimtis. Todėl mano nuomone, darytina išvada, kad dizaino apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas atsirasti taip pat būtinas vaizdo realizavimas gaminyje fotografijos ar grafinio vaizdo forma, t. y. reikalinga dizaino išraiška objektyvia forma, nepaisant to, kad Lokarno klasifikacijos indeksai rodo tik gaminių, kuriuose gali būti realizuotas dizainas, grupes, bet ne konkretų gaminį. Taigi dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės normas taip pat yra susijusi su vaizdo realizavimu gaminyje, t. y. išraiška objektyvia forma, todėl neturėtų kilti neaiškumų ar abejonių dėl objekto, kuriam taikoma teisinė apsauga pagal skirtingas teisinės apsaugos formas, tapatumo komuliatyvios dizaino apsaugos atveju.

Su aptartuoju klausimu yra susijęs ir klausimas dėl dizaino apsaugos atsiradimo momento – remiantis ankstesne analize bei padaryta išvada, kad dizaino apsaugai pagal *sui generis* teisės normas taip pat būtina išraiška objektyvia forma, galima suabejoti dėl dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas atsiradimo momento. Dizaino apsauga pagal autorių teisės normas atsiranda nuo sukūrimo arba išraiškos objektyvia forma momento (Lietuvos Respublikos autorių ir gretutinių teisių įstatymo 13 straipsnis, įstatymo 4 straipsnio 3 dalis). Gali kilti abejonių, ar dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės normas, kaip ir dizaino apsauga pagal autorių teisę, neatsiranda nuo išraiškos objektyvia forma momento. Tačiau taip neturėtų būti mąstoma – dizaino apsauga atsiranda nuo registracijos, o jeigu tiksliau – nuo paraiškos registruoti dizainą padavimo datos, o kai prašoma prioriteto – nuo prioriteto datos, bet ne nuo išraiškos objektyvia forma momento. Ši išvada daroma remiantis įstatymo 17 straipsnio 3 dalimi, kurioje įtvirtintas laikinos teisinės apsaugos atsiradimas nuo paraiškos padavimo datos, o kai prašoma prioriteto, – nuo prioriteto datos iki registracijos liudijimo išdavimo datos. Taigi dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę atveju įregistravus dizainą teisės aktų nustatyta tvarka – jo apsauga „grįžta“ į paraiškos padavimo registruoti dizainą momentą ar prioriteto datą – jeigu jo buvo prašoma. Apibendrinant darytina išvada – dizaino išraiška objektyvia forma fotografijos ar grafinių vaizdų pavidalu reikalinga dizaino registracijai, tačiau nuo išraiškos šia forma momento dar neatsiranda dizaino apsauga. Ši išvada dėl dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisę atsiradimo galioja tiek komuliatyvios, tiek alternatyvios dizaino apsaugos atveju. Taip pat dizaino teisei apsaugai pagal autorių teisės normas taikoma „pirmumo sukūrimui“, o dizaino apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas – „pirmumo registracijai“ sistema.

Aptartina ir problematika, susijusi su dizaino teisinės apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas ir autorių teisės normas teisinės apsaugos sąlygomis tiek komuliatyvios, tiek alternatyvios dizaino apsaugos atveju. Mano nuomone, įžvelgtina tam tikra dizaino apsaugos pagal autorių teisę ir *sui generis* dizaino teisę teisinės apsaugos sąlygų kolizija. Analizuojant dizaino apsaugą pagal autorių teisės normas dizaino teisei apsaugai atsirasti užtenka dizaino originalumo, tuo tarpu dizaino apsauga pagal *sui generis* dizaino teisės normas Lietuvoje ir daugelyje kitų 2 skyriuje minėtų valstybių atsiranda, jeigu dizainas yra naujas ir turi individualias savybes. Taigi galima praktinė situacija, kai dizainas, kuris atitiko originalumo reikalavimą ir buvo išreikštas objektyvia forma, įgijo teisinę apsaugą pagal autorių teisės normas, o vėliau tam pačiam užregistruotam dizainui bus norima įgyti apsaugą pagal *sui generis* dizaino teisės normas. Tam, kad dizainas įgytų apsaugą pagal *sui generis* dizaino teisės normas, jis turi atitikti nustatytas jau minėtas teisinės apsaugos sąlygas – naujumą ir individualias savybes. Tačiau akivaizdu, kad dizainas, kurio apsaugai buvo taikytos autorių teisės normos, jeigu jis buvo prieinamas visuomenei, nebeatitiks naujumo sąlygos, reikalingos dizaino apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas įgyti, jeigu tokios apsaugos nebuvo kreiptasi per 12 mėnesių iki paraiškos ar prioriteto datos (įstatymo 8 straipsnio 3 dalies 1 punktas). Taigi kaip traktuoti šią dizaino apsaugos pagal skirtingas apsaugos formas teisinės apsaugos sąlygų koliziją? Darytina išvada, kad šioje situacijoje siekiant dizaino, įgijusio apsaugą pagal autorių teisės normas, apsaugos pagal *sui*

generis dizaino teisės normas, gali kilti problemų, kadangi apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas siekiantis dizainas turi atitikti nustatytas teisinės apsaugos sąlygas, t. y. naujumą ir individualias savybes (nors jos ir netikrinamos dizaino registracijos metu), nes priešingu atveju tokia registracija gali būti pripažinta negaliojančia. Tačiau, mano nuomone, tas įstatymo leistas 12 mėnesių laikotarpis yra pakankamas laikas asmeniui apsispręsti, ar jis nori tapačiam dizainui įgyti apsaugą pagal *sui generis* dizaino teisės normas taip, kad atitiktų įstatyme nustatytas dizaino teisinės apsaugos sąlygas – naujumą ir individualias savybes, todėl ši teisinės apsaugos sąlygų kolizija neturėtų sukelti problemų praktikoje.

Išvados

1. Apibendrinant dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės ir autorių teisės normas skirtumus bei jų pranašumus ir trūkumus darytina išvada, kad sudėtinga vienareikšmiškai priskirti prioritetą kuriai nors vienai iš šių dizaino apsaugos formų, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertinami dizaino apsaugos formų pranašumai ir trūkumai ir tik tada pasirenkamos teisės normos dizaino apsaugai alternatyvios dizaino apsaugos sistemos atveju ar dizaino savininko teisių gynimui komuliatyvos dizaino apsaugos sistemos atveju.

2. Komuliatyvi dizaino apsaugos sistema yra pranašesnė už alternatyvią dizaino apsaugos sistemą, kadangi neparandama galimybė pasinaudoti nei dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas, nei dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas teikiamais pranašumais.

3. Komuliatyvos dizaino apsaugos sistemos atveju dizaino apsaugos pagal autorių teisės normas įgijimą užregistravus dizainą reglamentuoja ne Berno konvencija, o kitos teisės normos, tačiau specialios apsaugos dizainui įgijimas, t. y. dizaino registracija pagal *sui generis* dizaino teisės normas, neužkerta kelio registruotam dizainui taikyti autorių teisės apsaugą, o kartu ir remtis Berno konvencijos – tarptautinio dokumento – nuostatomis sprendžiant ginčą. Berno konvencijos taikymas dizaino apsaugai pagal autorių teisės normas yra galimas nepriklausomai nuo to, ar teisinės apsaugos sistema komuliatyvi, ar alternatyvi.

4. Dizaino apsaugai pagal *sui generis* dizaino teisės normas atsirasti taip pat reikalingas vaizdo realizavimas gaminyje fotografijos ar grafinio vaizdo forma, t. y. reikalinga dizaino išraiška objektyvia forma, nepaisant to, kad Lokarno klasifikacijos indeksai rodo tik gaminių, kuriuose gali būti realizuotas dizainas, grupes, bet ne konkretų gaminį.

5. Dizaino apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas pradžia yra susijusi su dizaino registracija – paraiškos dizainą registruoti padavimo momentu, o kai prašoma prioriteto – prioriteto data, tuo tarpu dizaino apsauga pagal autorių teisę atsiranda nuo išraiškos objektyvia forma momento.

6. Siekiant dizaino, įgijusio apsaugą pagal autorių teisės normas, apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas, gali kilti problemų, kai toks dizainas yra prieinamas visuomenei daugiau nei 12 mėnesių, kadangi apsaugos pagal *sui generis* dizaino teisės normas siekiantis dizainas turi atitikti nustatytas teisinės apsaugos sąlygas, t. y. naujumą ir individualias savybes, nes priešingu atveju tokia registracija gali būti pripažinta negaliojančia. Tačiau, mano nuomone, tas įstatymo leistas 12 mėnesių laikotarpis yra pakankamas laikas asmeniui apsispręsti, ar jis nori tapačiam dizainui įgyti apsaugą pagal *sui generis* dizaino teisės normas taip, kad būtų tenkinamos įstatyme nustatytos dizaino teisinės apsaugos sąlygos – naujumas ir individualios savybės.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas // Žin. 2002. Nr. 112–4980.
2. Lietuvos Respublikos pramoninio dizaino įstatymas // Žin. 1995. Nr. 61–1531.
3. Dizaino registracijos taisyklės DR/03/ 2004, patvirtintos Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro direktoriaus 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. 3R–108.
4. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo // Žin. 1996. Nr. 75–1796.
5. Berno konvencija dėl meno ir literatūros kūrinių apsaugos // Žin. 1995. Nr. 40–988.
6. http://www.wipo.int/hague/en/legal_texts.htm
7. Sutartis „Dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“ (TRIPS sutartis) // Žin. 2001. Nr. 46–1619.

8. **2001 m. gruodžio 12 d.** Tarybos reglamentas „Dėl Bendrijos dizainų“. Nr. 6/2002, OJ 2002 L 3.
9. **1998 m. spalio 13 d.** Europos Parlamento ir Tarybos direktyva „Dėl teisinės dizaino apsaugos“. Nr. 98/71/EB, OJ 1998 L 298/28.
10. **Industrial** design protection act, 1997-11-18, RT I 1997, 87, 1466; amended RT I 1998, 108/109, 1783 // Industrial property law in the Republic of Estonia, Tallin, 2000.
11. **Патентный** закон российской федерации No. 3517-1 // Вдомости съезда народных депутатов российской федерации и верховного совета российской федерации. 1992. № 42.
12. **Registered** Designs act No. 221 with amendments // <http://www.prh.fi/en/mallioikeudet/lainsaadantoa/mallioikeuslaki.html>
13. **The Designs** Act No. 1259, 2000-12-20 // http://www.dkpto.dk/ipr/law/designs_act.htm
14. **Registered** Designs Act 1949; Copyright, Designs and Patents Act 1988 // Phillips J. Butterworths Intellectual property Law Handbook, 2 ed., 1994.
15. **The registered** Designs Regulations 2001 // <http://www.patent.gov.uk/design/legal/designlaw/htm>
16. **Geschmacksmustergesetz** / Registered Designs /Industrial design and model Act, 1876 // B. W. **Gray, E Bouzalas**. Industrial Designs Rights: an international perspective. – Kluwer Law International and International Bar Association, 2001.
17. **Patent Act** of July 19, 1952 as ammended through 2003 // Greene A. M. Designs and utility models through the world, 2004 (JAV).
18. **Industrial** Design Act, R. S. C. 1985 as amended (Kanada).
19. **Law on** Designs or Models of July, 1909 as amended // Greene A. M.. Designs and utility models through the world, 2004 (Prancūzija).
20. **Royall Decree** No. 1411 on Patents for Industrial Models of August 25 of 1940 as amended // Greene A. M. Designs and utility models through the world, 2004 (Italija).
21. **Industrial** Property Code (Decree Law No. 16/ 95 of January 24, 1995) // Greene A. M. Designs and utility models through the world, 2004 (Portugalija).
22. **Finnish** Copyriht Act, Law No. 404 of 8 July, 1961.
23. **Danish** Act of Copyright of 1 July, 1995 / Author's Rights law No. 395 of 14 June, 1995.
24. **Legislative** provisions on the Protection of Copyright and Neighbouring Rights, Royal Decree No. 633 of 22 April, 1941 (Italija).
25. **Law** on Copyright and neighboring rights of 30 June, 1994 (Belgija).
26. **Law** on copyright of 23 September, 1912 (Nyderlandai).
27. **Law** on Copyright of 29 March, 1972 (Liuksemburgas).
28. **Copyright** Act, R. S. C., 1985 (Kanada).
29. **Law** on Copyright and Neighbouring Rights of 9 September, 1965 (Vokietija).
30. **Greene A. M.** Designs and utility models through the world, 2004.
31. **Bently L.** Requiem for registration? Reflection of the history of the United Kingdom Registered designs system // Perspectives on Intellectual property. The prehistory and Development of Intellectual Property Systems. – London: Sweet and Maxwell, 1997.
32. **Bagdavičiūtė V.** Kinai apgavinėja lietuvius // Verslo žinios. 2004 m. vasaris.
33. **Cohen D.** The international protection of Designs. – The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000.
34. **Association** litteraire et artistique internationale, fondée en 1878 sous le patronage de Victor Hugo, Congress of the Aegean Sea (13-20 avril 1983).
35. **Suthersanen U.** Designs law in Europe. – London: Sweet and Maxwell, 2000.
36. **Jehoram H. C.** The EC Green Paper on the Legal Protection of Industrial designs // The Green Paper on the legal Protection of Industrial designs. – E. Story-Sciantia, 1992.
37. McKeough J., Stewart A., Griffith P. Intellectual property in Australia. – Australia: LexisNexis Butterworths, 3 ed., 2004.

The Protection of Designs according Copyright and sui generis Designs Right

*Doctoral Candidate Irida Žibūdienė
Mykolas Romeris University*

Keywords: designs protection, cumulative and alternative protection of designs.

SUMMARY

Summarizing the differences, advantages and disadvantages of protection of designs according copyright and sui generis designs right it can be concluded that it is difficult to give the priority to one of these forms of

designs protection. In every case the advantages and disadvantages should be evaluated and after that the form of designs protection can be chosen.

The cumulative protection of designs is superior to alternative protection of designs because it keeps the possibility to use advantages of protection of designs according sui generis designs right, also copyright.

Protection of designs by copyright in cumulative protection of designs system after registration of designs is gained not according Berne Convention, but by other rules. But otherwise the gaining of special protection of designs by registering it according sui generis designs rules does not prohibit applying of Berne Convention for solving the disputes.

For protection of designs by sui generis designs rules it is also necessary the expression of designs in objective form despite that the Locarno classification reflects only groups of articles in which designs can be implemented but not concrete article.

The beginning of protection of designs according sui generis designs right is associated with the registration of designs, whereas the protection of designs according copyright starts from expression of designs in objective form.

